גמרא

גמ' מנא לן דבעי צפון דתני רבה [א] בר רב חנן קמיה דרבא [1] ועשיתם שעיר עזים אחד לחטאת [ב] מה חטאת בצפון אף [א] שלמי צבור בצפון אמר ליה רבא וכי חטאת מהיכן למדה מעולה [א] דבר [ג] הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש אלא [ד] [ב] מדתני רב מרי בריה דרב כהנא [2] על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם מה עולה קדשי קדשים אף זבחי שלמי צבור קדשי קדשים מה עולה בצפון אף זבחי שלמי צבור בצפון אלא [ה] היקשא קמא למאי אתא כי חטאת מה חטאת אינה נאכלת אלא לזכרי כהונה [ג] אף זבחי שלמי צבור לזכרי [ו] כהונה אמר ליה אביי אי הכי גבי איל נזיר דכתיב [3] והקריב את קרבנו לה' כבש בן שנתו תמים אחד לעולה וכבשה אחת בת שנתה [תמימה] לחטאת ואיל אחד [תמים] לשלמים הכי נמי נימא דהקיש הכתוב לחטאת מה חטאת אינה נאכלת אלא לזכרי כהונה אף איל נזיר נמי אינו נאכל אלא לזכרי כהונה הכי השתא התם כיון דכתיב [4] ולקח הכהן את הזרוע בשלה מן האיל [ג] מכלל דכוליה בעלים אכלי ליה [ד] זרוע בשלה מיהא לא ליתאכיל אלא לזכרי כהונה קשיא ואיבעית אימא קדשי [ז] אקרי קדשי קדשים לא איקרו ואלא למאי הלכתא איתקש אמר רבא [ח] [ג][ה] שאם גלח על אחד משלשתן יצא: **מתני'** התודה ואיל נזיר קדשים קלים שחיטתן [ו] בכל מקום בעזרה [ז] ודמן טעון שתי מתנות שהן ארבע [ח] ונאכלין בכל העיר לכל אדם בכל מאכל ליום ולילה עד חצות המורם מהם כיוצא בהן אלא [ט] שהמורם נאכל לכהנים לנשיהם ולבניהם ולעבדיהם: **גמ'** ת"ר [5] את חזה התנופה ואת שוק התרומה תאכלו במקום טהור [ז] אמר רבי נחמיה וכי ראשונים בטומאה אכלום אלא [ט] טהור מכלל שהוא טמא טהור מטומאת מצורע וטמא מטומאת זב ואיזה זה [י] זה מחנה ישראל ואימא טהור מטומאת זב וטמא מטומאת מת ואיזה זה זה מחנה לויה אמר אביי אמר קרא [6] ואכלתם אותה במקום קדוש ולא אחרת במקום קדוש אפקה למחנה לויה הדר כתיב במקום טהור אפקה למחנה ישראל רבא אמר אותה במקום קדוש ולא אחרת במקום קדוש אפקה לגמרי הדר כתב רחמנא תאכלו במקום טהור עיילא למחנה ישראל ואימא עיילא למחנה לויה לחדא מעיילינן לתרתי לא מעיילינן אי הכי אפוקי נמי לחדא מפקינן מתרתי [ט] לא מפקינן ועוד [7] לא תוכל לאכול בשעריך כתיב אלא מחוורתא כדאביי: **מתני'** [י] שלמים קדשים קלים שחיטתן בכל מקום בעזרה ודמן טעון שתי מתנות שהן ארבע ונאכלין בכל העיר לכל אדם בכל מאכל לשני ימים ולילה אחד המורם מהם כיוצא בהם אלא [כ] שהמורם נאכל לכהנים לנשיהם ולבניהם ולעבדיהם: **גמ'** [י] ת"ר [8] ושחטו פתח אהל מועד [9] ושחט אותו לפני אהל מועד [10] ושחט אותו לפני אהל מועד [ל] להכשיר את כל הרוחות בקדשים קלים ק"ו [י] לצפון ומה קדשי קדשים שלא הוכשרו בכל הרוחות הוכשרו בצפון קדשים קלים שהוכשרו בכל הרוחות אינו דין שהוכשרו בצפון רבי אליעזר אומר לא נאמר הכתוב אלא להכשיר צפון שיכול והלא דין הוא ומה קדשים קלים שהוכשרו בכל הרוחות לא הוכשר מקומן אצל קדשי קדשים שלא הוכשרו אלא בצפון אינו דין שלא הוכשר מקומן אצל קדשים קלים ת"ל [יא] אהל מועד

רש"י

גמ' ועשיתם שעיר עזים וגו'. גבי שתי הלחם וכבשי עצרת כתיב וסיפיה דקרא ושני כבשים וגו': **ועל זבחי שלמיכם וגו'.** על כרחך בשלמי צבור כתיב שאין קרבן יחיד טעון כלי שיר שאין אומרים שיר על קרבן יחיד כדאמר בערכין (דף י:): **קדשי קדשים.** נפסלים [יב] בטבול יום ובינה (ובלינה): **היקשא קמא.** דאיתקש לחטאת: ה"ג **מה חטאת** [יג] **כו':** **כיון דכתיב ולקח הכהן את הזרוע.** סיפיה דקרא קדש הוא לכהן ש"מ השאר לבעלים: [יד] **קדש איקראי.** זרוע בשלה ומדלא כתיב קדשי [טו] קדשים ש"מ לא איתקוש לחטאת להכי דתיהוי [א] עלי' חומרא דקדש קדשים דבהדיא מעטיה מדכתיב קדש ולא כתיב קדשים וגבי שלמי צבור אע"ג דכתיב בהו נמי קדש יהיו לה' לכהן (ויקרא כג) ולא כתיב קדשי קדשים כיון דכתיב לה' לאו למעוטיה הוא [טז] מהיקשא דאיכא למימר כמאן דכתיב קדשי קדשים דמי: **אלא למאי הלכתא איתקש.** איל נזיר לחטאת: **שאם גילח על אחת משלשתן יצא** [יז]. וחטאת הוא דילפא משלמים מה איל נזיר אם הביאו יחידי בלא חטאת ועולה יצא דכתיב (במדבר ו) ואחר ישתה הנזיר יין ואמר מר בספרי [ח] אחר מעשה יחידי והיינו שלמים שעיקר תגלחתו של נזיר תלויה בשלמיו שהרי הוזקקו לו [יח] לשלח שערו תחת הדוד כדכתיב (שם) על האש אשר תחת זבח השלמים ותניא בספרי [ט] וגלח הנזיר פתח אהל מועד בשלמים הכתוב מדבר כלומר גילוחו של נזיר ע"י דבר שנאמר בו ושחטו פתח אהל מועד והיינו שלמים בויקרא [ג] או אינו אלא כמשמעו שיגלח פתח אהל מועד ממש אם אמרת כן [יט] דרך בזיון כו': **מתני' קדשים קלים.** אין (לך) מועלין בהן: **בכל מקום.** אין טעונין צפון: **ונאכלין בכל העיר.** בגמ' מפרש: **לכל אדם.** לזרים: **ליום ולילה.** בתודה כתיב ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בוקר ותניא [י] תודת שלמיו לרבות שלמי נזיר: **המורם מהן.** מן התודה חזה ושוק [כ] כשאר שלמים דהא איתקש לשלמים כדאמרן [לעיל נ.] זבח השלמים אם על תודה (ויקרא ז) וארבע חלות מד' מינין שבה כדכתיב אחד מכל קרבן וגו' לכהן הזורק וגו' (שם) ומורם מאיל נזיר זרוע בשלה וחזה ושוק נמי ביה כתיבי וחלת מצה אחת ורקיק מצה אחד כיוצא בהן ונאכלין בכל העיר ליום ולילה: **אלא.** שאינו לבעלים אלא לכהנים: **ולנשיהם.** כדכתיב (ויקרא י) ואת חזה התנופה וגו' אתה ובניך ובנותיך: **גמ' תאכלו במקום טהור.** בפרשת ויהי ביום השמיני כתיב: **וכי הראשונים בטומאה אכלום.** קרבנות הראשונים שנאמרו תחילה בענין כגון שעירים ומנחה:

טהור מכלל שהוא טמא. מדלא כתיב קדש [כא] ש"מ טהור במקצת קאמר ולא מן הכל הא כיצד במחנה הטהור מטומאת מצורע שאין מצורע נכנס לו וטמא מטומאת זב שהזבין נכנסין שם ואיזה זה זה מחנה ישראל במדבר כל דגל בתוך אסיפת דגלו ובית [כב] עולמים תוך ירושלים דאמרינן בפסחים (דף סז.) מצורע משתלח חוץ לג' מחנות זב נכנס למחנה ישראל אבל לא למחנה לויה והוא במדבר חניית הלוים סביב למשכן העדות בבית [כב] עולמים הר הבית וטמא מת מותר ליכנס במחנה לויה שנאמר ויקח משה את עצמות יוסף עמו (שמות יג) עמו במחיצתו [נזיר מה.]: **אותה.** במנחה כתיב בההוא ענינא: **ולא אחרת.** ולא לחמי תודה במקום קדוש: **אפקה.** ממחנה שכינה שקרבה בתוכה למחנה לויה. הדר כתיב במקום טהור להקל ולומר טהרה כל דהו [כג] דלא איצטריך פשיטא דבטומאה ממש לא אכלי לה: **אפקה לגמרי.** ואפי' חוץ לחומה [ג] במשמע (בשעריך) חוץ לירושלים: **ועוד לא תוכל לאכול בשעריך כתיב.** והיכי אמרינן [כד] אפקיה לגמרי: **מתני' בכל מקום.** אף בדרום: **בכל העיר.** כדאמרן לעיל בחזה ושוק דשלמי יום שמיני: **לשני ימים ולילה אחד.** דהכי כתיב בהו ובגמרא מייתי לה: **גמ' ושחטו כו'.** כל [כה] שלש פרשיות בשלמים חדא בבן בקר וחדא [כו] בבן כשב וחדא בעז בקמייתא כתיב ושחטו פתח אהל מועד ובתרתי כתיב לפני אהל מועד: **להכשיר כל הרוחות.** שבעזרה דלפני משמע כל שלפני ההיכל ושבצדדין לקמיה יליף [כז] ומפרש לה: **קל וחומר לצפון.** לירך מזבח לפוני הקבוע לעולה ולקדשי קדשים. ומשום פלוגתא דפליג רבי אליעזר עלה ואמר צפון איצטריך קרא בהדיא לרבויי לשחיטת קדשים קלים איצטריך לת"ק למימר האי קל וחומר לצפון: **לא בא אחד מן הכתובין הללו אלא להכשיר לצפון.** לקמיה [ע"ב] מפרש מאי פלוגתייהו: **שיכול והלא דין הוא.** שלא יהא צפון בכלל לפני אהל מועד להכשירו לשחיטת שלמים: **לא הוכשר מקומן.** שלשה הרוחות הכשירות להם לא הוכשרו לשחיטת קדשי קדשים [כח]:

תוספות

זבחי שלמי צבור **מנא לן.** לעיל (דף נ. ד"ה לא) פירשנו אמאי לא אתי דבנין אב: **מה חטאת בצפון כו'.** ולענין מתנות ליכא לאקשויי [כט] לחטאת כדדרשינן לעיל פרק קמא (דף י:) אותה דמה למעלה ואין אחרת דמה למעלה: **מה עולה בצפון.** וא"ת עיכובא מנא לן דבעולה לא ידעינן עיכובא אלא מק"ו דחטאת כדקאמר רב אדא בר אהבה לעיל (דף מח:) שלא יהא טפל חמור מן העיקר ודבר הלמד בקל וחומר אינו חוזר ומלמד בהיקש (לעיל נ:) אם לא נאמר דס"ל כרב פפא: **אלא היקשא קמא למאי אתא.** לא מצי למימר לענין ארבע מתנות על ארבע קרנות כדפרי' וכי תימא [ל] לענין פיסוק מתנות דנותן וחוזר ונותן כדקאמר רבי ישמעאל בעולה לעיל (דף נג:) כיון [לא] דאיתקש נמי לעולה אין לנו לשנות מעולה: **מה חטאת אינה נאכלת אלא לזכרי כהונה.** תימה דלקמן פ' דם חטאת (דף צז:) ופ' התודה (מנחות דף פג:) נפקא לן מקרא אחרינא [י] וא"ת כיון דאיתקש לחטאת אם כן יפסלו שלא לשמה כחטאת ולרבנן דדרשי בפ"ק (לעיל דף י:) אותה ניחא אבל לר' אליעזר קשה וצריך לדקדק בפ' התכלת (מנחות דף מח:) דגמר שלמי חובה משלמי נדבה ולא מקשינן לחטאת: **שאם גלח על אחת משלשתן יצא.** תימה דלריך קרא בנזיר המשלח [לב] שערו תחת הדוד של חטאת [נזיר דף מה:] תיפוק לי מהך היקשא:

קדש [פירש] לעולה. ומיהו עיקר היקשא דעולותיכם הוי לצפון, דקדש קדשים מהיקשא דחטאת נפקא. כ"נ למורי (ת' מהר"פ): קדש כיון דכתיב לה' כמאן דכתיב קדש קדשים דמי. וקשה א"כ למה לי היקשא דשלמי צבור לעולה לומר דהוי קדשי קדשים קרבנות כתובין בו ואמרינן בספרי דבי רב ואחר ישתה הנזיר יין, אחר מעשה יחידי (שם כא. וכו')

תיפוק [מורי] דלא מהני לה' אלא לומר דלא אתי קודש ומפיק להו מהיקשא לעשותו קדשי קדשים על ידי היקשא (תו' מהר"פ): על אחד משלשתן. מנחות דף ה ע"א. ועיקר (המשנה) [במשנה] נזיר דף מה ע"א: תוד"ה מה עולה כו' אם לא במקומה תהא (לעיל מט.) ניחא דעיכובא בגופיה כתיב והואיל ואיתקש בהיקש גמור איתקש אף לעיכובא, ושאני לעיל דלא כתיב אלא ושחט אותה כדפי' לעיל (שם בד"ה לעכב מנלן) דאינו היקש גמור אלא למצוה (מהר"פ): ד"ה מה חטאת אינה וכו' דחטאת למעט כל שאר קדשים מפסול שלא לשמה. ולר"א דלא דריש אותה אה"נ דסבר דשלמי צבור פסולין שלא לשמו, וה"נ איכא תנא בפ' התכלת (מנחות מח:) דפסיל שלמי צבור שלא לשמן והשתא מוקמי' ליה כר"א (מהר"פ):

עין משפט נר מצוה

מט א מיי' פ"ה מהל' מעה"ק הלכה ג:
נ ב מיי' שם פ"י הלכה ג:
נא ג ד מיי' פ"ט שם הל' יא:
נב ה מיי' פ"ח מה' נזיר ה"ב:
נג ו מיי' פ"ה מהל' מעה"ק הלכה ב:
נד ז מיי' שם הלכה ו:
נה ח מיי' פ"י שם הלכה ה:
נו ט מיי' שם הלכה ד:
נז י מיי' שם הלכה ה:
כ מיי' שם הלכה ד:
ל מיי' פ"ה שם הלכה ד:

תורה אור השלם

1. וַעֲשִׂיתֶם שְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת וּשְׁנֵי כְבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה לְזֶבַח שְׁלָמִים: ויקרא כג, יט
2. וּבְיוֹם שִׂמְחַתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁכֶם וּתְקַעְתֶּם בַּחֲצֹצְרֹת עַל עֹלֹתֵיכֶם וְעַל זִבְחֵי שַׁלְמֵיכֶם וְהָיוּ לָכֶם לְזִכָּרוֹן לִפְנֵי אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: במדבר י, י
3. וְהִקְרִיב אֶת קָרְבָּנוֹ לַיהוָה כֶּבֶשׂ בֶּן שְׁנָתוֹ תָמִים אֶחָד לְעֹלָה וְכַבְשָׂה אַחַת בַּת שְׁנָתָהּ תְּמִימָה לְחַטָּאת וְאַיִל אֶחָד תָּמִים לִשְׁלָמִים: במדבר ו, יד
4. וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת הַזְּרֹעַ בְּשֵׁלָה מִן הָאַיִל וְחַלַּת מַצָּה אַחַת מִן הַסַּל וּרְקִיק מַצָּה אֶחָד וְנָתַן עַל כַּפֵּי הַנָּזִיר אַחַר הִתְגַּלְּחוֹ אֶת נִזְרוֹ: במדבר ו, יט
5. וְאֵת חֲזֵה הַתְּנוּפָה וְאֵת שׁוֹק הַתְּרוּמָה תֹּאכְלוּ בְּמָקוֹם טָהוֹר אַתָּה וּבָנֶיךָ וּבְנֹתֶיךָ אִתָּךְ כִּי חָקְךָ וְחָק בָּנֶיךָ נִתְּנוּ מִזִּבְחֵי שַׁלְמֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ויקרא י, יד
6. וַאֲכַלְתֶּם אֹתָהּ בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ כִּי חָקְךָ וְחָק בָּנֶיךָ הִוא מֵאִשֵּׁי יְהוָה כִּי כֵן צֻוֵּיתִי: ויקרא י, יג
7. לֹא תוּכַל לֶאֱכֹל בִּשְׁעָרֶיךָ מַעְשַׂר דְּגָנְךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרֹת בְּקָרְךָ וְצֹאנֶךָ וְכָל נְדָרֶיךָ אֲשֶׁר תִּדֹּר וְנִדְבֹתֶיךָ וּתְרוּמַת יָדֶךָ: דברים יב, יז
8. וְסָמַךְ יָדוֹ עַל רֹאשׁ קָרְבָּנוֹ וּשְׁחָטוֹ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְזָרְקוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: ויקרא ג, ב
9. וְסָמַךְ אֶת יָדוֹ עַל רֹאשׁ קָרְבָּנוֹ וְשָׁחַט אֹתוֹ לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וְזָרְקוּ בְּנֵי אַהֲרֹן אֶת דָּמוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: ויקרא ג, ח
10. וְסָמַךְ אֶת יָדוֹ עַל רֹאשׁוֹ וְשָׁחַט אֹתוֹ לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וְזָרְקוּ בְּנֵי אַהֲרֹן אֶת דָּמוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: ויקרא ג, יג

מוסף רש"י

שייך לעמ' קודם

וישבו בנויות ברמה כו' ועוסקין בנויו של עולם. אע"פ שלא קנה הגורן מארונה היבוסי אלא לאחר כמה שנים, יודע היה מנעוריו מיום שנמשח ועסקו בספר יהושע והעלו מקום בנית המקדש, כדכתיב עד אמצא מקום לה', וכשרואה עכשיו שיבוא לגבול בנימין... שבית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל... על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם...

מסורת הש"ס

א) [לעיל מט: וש"נ], ב) [ערכין יא: ע"ש בתו'], ג) [נזיר כח: מה. וש"נ], ד) ת"כ שמיני פ"א ה"ט, ה) יומא כא. מג חגיגה כו יבמות עג. לעיל יז לקמן סט מנחות כה. צו. ו) מנחות ג., ז) ת"כ ויקרא נדבה פי"ז ה"א, ח) ובנזיר מו., ט) לה ובנזיר מה., י) לעיל לו., כ) [וע' תו' לקמן נז: ד"ה מה מנחה].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה קדש וכו' דתיהוי לה חומרא: (ב) ד"ה אפקה לגמרי וכו' במשמע הס"ד ואח"כ מ"ה ועוד לא תוכל לאכול בשעריך כתיב ובשעריך חוץ לירושלים והיכי אמרי':

גליון הש"ס

גמ' וכי חטאת מהיכן למדה. ע"ל דף נ ע"ב תד"ה ואלא: שם בקדשים קלים ק"ו לצפון. ע"ל דף נ ע"ב תוד"ה כולו: תוס' ד"ה מה עולה וכו' דס"ל כר"פ. לעיל דף נ ע"ב ועי' תוס' שם ד"ה אלא:

שינויי נוסחאות

א] צ"ל רבא (ש"מ): ב] לחטאת ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים הקישן הכתוב לחטאת מה כו' (כ"י צ)... ג] צ"ל וכי דבר (ש"מ): ד] אלא אמר רבא (כ"י צ ש"מ): ה] ואלא היקשא קמא למה לי אמר רבא מה חטאת... ו] צ"ל אינם נאכלים אלא לזכרי (ש"מ)...

שיטה מקובצת

אי הכי גבי איל נזיר כו'. תימה אמאי לא קאמר לענין קדשי קדשים...